

Colecția BIBLIOTECA POLIROM este coordonată de
Bogdan-Alexandru Stănescu.

Henry Miller, *A Devil in Paradise*

Originally published under the title A DEVIL IN PARADISE
Copyright © 1956 by Henry Miller. The Estate of Henry Miller
All rights reserved.

© 2013 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsește penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Foto copertă: © Soma Tuscani/Depositphotos.com

Foto autor: Arnaud de Maigret

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,

sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

MILLER, HENRY

Un diavol în paradis / Henry Miller; trad. din lb. eng. de Lavinia
Braniște. – Iași: Polirom, 2013

ISBN 978-973-46-3404-0

I. Braniște, Lavinia (trad.)

821.111(73)-31=135.1

Printed in ROMANIA

Henry
MILLER

---

*Un diavol
în paradis*

Traducere din limba engleză
și note de Lavinia Braniște

POLIROM
2013

Pentru a se disculpa în ochii mei, încheia prin a-i explica soției mele că eu eram un anarhist înnăscut, că eu aveam un simț al libertății extrem de personal, că însăși ideea de disciplină era o aberație pentru natura mea. Eram un rebel și un nelegiuit, o bizarerie spirituală, ca să spunem așa. Funcția mea în viață era aceea de a perturba lucrurile. Și adăuga foarte sobru că era nevoie de oameni ca mine. Și apoi, parcă dus de val, se apuca să corecteze imaginea. Trebuia să admită, desigur, că eram un om prea bun, prea amabil, prea blând, prea răbdător, prea indulgent, prea reținut, prea iertător. De parcă asta ar fi echilibrat spiritul violent, neîndurător, nesăbuit și trădător din profunzimea ființei mele. În această fază putea chiar afirma că *eram* capabil să înțeleg disciplina, din moment ce, după cum spunea el, capacitatea mea de a scrie era bazată pe cel mai strict tip de autodisciplină.

— *C'est un être bien compliqué*¹, concluziona el. Din fericire îl înțeleg. Îl cunosc pe dinăuntru și pe dinafară.

Replica era însoțită de un gest: apăsa cu degetul mare pe masă, de parcă ar fi strivit un păduche. *Eu* eram de fapt sub degetul lui, anomalia pe care o studiasse, analizase, disecase și îi putea oferi o interpretare ori de câte ori era nevoie.

De multe ori, o seară care începea bine sfârșea cu o discuție complicată despre problemele noastre

---

1. E o ființă complicată (în fr., în orig.).

domestice, un lucru pe care eu îl detestam, dar care se pare că nevestelor le place, mai ales când le ascultă cineva cu toată înțelegerea. Și, din moment ce mă resemnasem de mult în fața posibilității de a ajunge la orice fel de înțelegere cu nevastă-mea prin intermediul unei discuții – puteam la fel de bine să vorbesc cu un zid de piatră –, evitam să mă implic în conversații, cu excepția momentelor când trebuia să rectific afirmații false sau distorsionări ale realității. De cele mai multe ori, luptam păstrând o tăcere de neclintit. Conștient că de fiecare dată erau două fațete ale medaliei, sărmanul Moricand se străduia să mute discuția către zone mai abstracte.

— N-ajungi nicăieri cu un tip ca Miller, îi spunea nevastă-mii. El nu gândește ca noi doi. El gândește în mod circular. El nu are logică, nu are simț al măsurii, disprețuiește rațiunea și simțul realității.

Apoi continua prin a-i descrie virtuțile și defectele ei, pentru a-i explica de ce noi doi nu suportam să ne vedem la față.

— Dar eu pot să vă înțeleg pe amândoi. Pot acționa ca mediator. Eu știu cum să pun cap la cap piesele puzzle-ului.

Și, de fapt, chiar avea dreptate în această privință. S-a dovedit a fi un arbitru excelent. În prezența lui, ceea ce risca să se încheie într-o explozie de proporții sfârșea doar cu câteva lacrimi sau cu o perplexitate tăcută. De multe ori, când mă rugam să obosească, să plece și să ne lase în pace tot

restul serii, simțeam că nevastă-mea făcea fix invers. În prezența lui, avea în sfârșit șansa de-a comunica cu mine sau de-a mi se adresa. Când eram singuri, ori ne scoteam ochii unul altuia, ori stăteam într-o tăcere mormântală. Moricand reușea să ridice la un alt nivel aceste certuri violente și prelungite, care deveniseră rutină. Ne ajuta – cel puțin pe moment – să ne izolăm gândurile, să le parcurgem fără patimă, să le examinăm din alte unghiuri, liberi de natura lor obsesivă. Acestea erau ocaziile în care înțelepciunea sa astrologică era de folos, căci nimic nu putea fi mai rece și mai obiectiv, mai liniștitor și mai stabilizant pentru victima unor emoții, decât imaginea astrologică a condiției sale dificile.

Dar nu toate seriile erau irosite cu certuri și discuții, cu siguranță. Cele mai reușite seri erau cele în care îl lăsam să-și dea frâu liber. La urma urmei, monologul era punctul lui forte. Dacă ajungeam, din întâmplare, să vorbim despre pictură – fusese pictor în tinerețe – puteam fi siguri că discursul său avea să ne recompenseze eforturile. Cunoscuse îndeaproape multe dintre figurile acum de succes ale artei franceze. Cu unii se întâlneau în vremurile sale îmbelșugate. Anecdotele privind „perioada lui de aur“, cum alesesem eu să o numesc – cei douăzeci sau treizeci de ani dinainte să apară fauviștii – erau delicioase, în sensul în care ai spune despre o masă bogată că e delicioasă. Erau tot timpul condimentate cu observații bizare, cărora nu le lipsea un anume farmec diabolic.

Pentru mine, perioada aceasta prezenta un interes vital. Simțisem dintotdeauna că m-am născut cu douăzeci sau treizeci de ani prea târziu, regretasem mereu că în tinerețe n-am vizitat mai întâi Europa și că n-am rămas acolo. Să o văd *înainte* de Primul Război Mondial, vreau să zic. Ce n-aș fi dat să fiu tovarăș sau frate de cruce cu Apollinaire, Henri Rousseau le Douanier, George Moore, Max Jacob, Vlaminck, Utrillo, Derain, Cendrars, Gauguin, Modigliani, Cingria, Picabia, Maurice Magre, Léon Daudet și alții ca ei. Cât de minunat ar fi fost să pot trăi încântarea de a merge cu bicicleta pe malurile Senei, de a-i trece podurile înainte și înapoi și de-a străbate orășele ca Bougival, Chatou, Argenteuil, Marly-le-roi, Puteaux, Rambouillet, Issy-le-Moulineaux și altele asemenea, pe la 1910, mai degrabă decât în 1932 sau 1933! Cât de diferit ar fi fost să văd Parisul dintr-un tramvai tras de cai la vârsta de douăzeci și unu de ani! Sau să văd *les grands boulevards* ca un *flâneur*¹ în perioada devenită celebră datorită impresioniștilor! Moricand putea invoca în mintea sa, în orice moment, toată splendoarea și nefericirea acestei epoci. El își putea provoca acea „*nostalgie de Paris*“, la care Carco² se pricepea atât de bine, pe care Aragon, Léon-Paul Fargue, Daudet, Duhamel și atâția alți scriitori

---

1. Hoinar (în fr., în orig.).

2. Francis Carco (1886-1958), scriitor francez, născut în Noua Caledonie. A fost pilot de avion în timpul Primului Război Mondial.

francezi ne-au oferit-o de nenumărate ori. Era nevoie doar să menționeze numele unei străzi, un monument prostesc, un restaurant sau un cabaret care nu mai există, pentru ca roțițele să se pună în mișcare. Iar evocările sale aveau chiar și mai mult gust pentru mine, fiindcă el văzuse totul prin ochii unui snob. Oricât de mult ar fi participat, el nu suferise niciodată atât de mult ca bărbatii despre care povestea. Suferințele lui au început atunci când cei care nu fuseseră uciși în război nu-și puseseră capăt zilelor sau n-o luaseră razna au devenit faimoși. Oare și-a imaginat în zilele sale îmbelșugate, mă întreb, că va veni o vreme în care îl va implora pe bietul său prieten Max Jacob să-i dea câțiva bănuți, pe Max, care renunțase la lume și ducea o viață de ascet? Se întâmplă ceva oribil în lume atunci când vechii tăi prieteni se înalță deasupra liniei orizontului ca niște stele, când lumea însăși, odată un teren de joacă, a devenit un carnaval decrepit, un cimitir de visuri și iluzii.

Cum disprețuia Republica și tot ce reprezenta ea! De câte ori pomenea de Revoluția franceză, era ca și când s-ar fi aflat față în față cu însuși diavolul. La fel ca Nostradamus, stabilise că data exactă la care a început deteriorarea, năpasta, declinul era ziua în care *le peuple – la canaille*¹, cu alte cuvinte – preluase puterea. Acum, că mă

---

1. Poporul – canaliile (în fr., în orig.).

gândesc, mi se pare ciudat că n-a vorbit niciodată de Gilles de Rais. La fel cum n-a vorbit niciodată de Ramakrishna, Milarepa sau Sfântul Francisc. Despre Napoleon, da. Bismark, da. Voltaire, da. Villon, da. Și Pitagora, desigur. Întreaga lume alexandrină îi era atât de familiară și vie în minte, de parcă ar fi cunoscut-o într-o viață anterioară. Și universul gândirii maniheiste era o realitate pentru el. În ceea ce privește învățăturile zoroastriene, se ocupa cu predilecție de acele aspecte care proclamau „realitatea răului“. E posibil, de asemenea, să fi fost de părere că Ahura Mazda îl va învinge în cele din urmă pe Ahriman, dar asta avea să se întâmple într-un viitor îndepărtat, atât de îndepărtat, încât orice speculație și chiar orice speranță ar fi devenit zadarnice. Nu, realitatea existenței răului era cea mai puternică convingere a sa. Era atât de conștient de acest lucru, încât nu se putea bucura de nimic pe deplin; în mod activ sau pasiv, exorciza în permanență spiritele malefice care dominau toate fazele, treptele sau sferele vieții.

Într-o seară în care abordasem unul dintre subiectele dragi inimii sale, m-a întrebat brusc dacă mi-am pierdut complet interesul față de astrologie.

— N-ai mai pomenit nimic despre asta, mi-a spus.

— E adevărat, am zis eu. Nu văd în ce fel m-ar ajuta, dacă aș insista. Nu m-a interesat niciodată